

Η «επόμενη μέρα» για το κίνημα και την Αριστερά

Το κεντρικό πολιτικό άρθρο της εφημερίδας “Κόκκινο Νήμα” Νο43 που κυκλοφορεί

Η μεγάλη πολιτική στροφή δεξιά, η άνοδος της άκρας δεξιάς και η επανεμφάνιση των φασιστών στη Βουλή, η βαθιά κρίση του ΣΥΡΙΖΑ και η ανακοπή του ΜΕΡΑ25, η ισχυρή εκλογική νίκη του ΚΚΕ, η αντικαπιταλιστική Αριστερά και η Ανταρσία

Για δεύτερη φορά ύστερα από τον Ιούλιο του 2015 ο κόσμος της Αριστεράς συζητεί για μια μεγάλη ήττα, αναλογίζεται τις συνέπειες και αναζητεί απαντήσεις για την από εδώ και πέρα πορεία. Για δεύτερη φορά μετά το 2015, επίσης, μόνο στην αντικαπιταλιστική Αριστερά συναντά κανείς φωνές που λένε ότι το πρόβλημα είναι -ήταν και τότε- στρατηγικό. Για δεύτερη φορά, τέλος, την πολιτική συναίσθηση ότι η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ και του ΜΕΡΑ25 συνιστά ήττα για την Αριστερά συνολικά τη συναντά κανείς μόνο στους ηττημένους ή και σε χώρους που δεν έχουν καμία διάθεση να αναζητήσουν τα αίτια των ηττών στο στρατηγικό λάθος. Θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και άλλες αντιστοιχίες ή αντιστίξεις στον κατάλογο, αλλά όσα ειπώθηκαν ήδη αρκούν για να σχηματίσουμε μια πρώτη ιδέα: η Αριστερά μοιάζει αποφασισμένη να επαναλαμβάνει τον εαυτό της και να συντηρεί τα λάθη της στον ίδιο βαθμό και με τον ίδιο ρυθμό που συσσωρεύονται οι ήττες της. Ανάγκη λοιπόν να (ξανα)πάσουμε τα πράγματα από την αρχή.

Ο «δικομματισμός», που είχε πεθάνει από το 2012

Ως Κόκκινο Νήμα υπογραμμίζαμε, σε ανύποπτο χρόνο, όταν η δικαιολογημένη οργή για τη μνημονιακή προδοσία του ΣΥΡΙΖΑ ήταν

ακόμη νωπή, τη θέση ότι δεν υπάρχει κυβερνητικό «δίδυμο» Νέας Δημοκρατίας – ΣΥΡΙΖΑ που συγκροτεί τους πόλους ενός καθεστωτικού δικομματισμού. Ένας τέτοιος «δικομματισμός» δεν υπήρχε όχι μόνο από το 2012 ως το 2015, αλλά ούτε από τον Σεπτέμβριο του 2015 ως το 2019. Στις διπλές εκλογές του 2023 συνέβη η προδιαγεγραμμένη κατάρρευση του «δικομματισμού», ο οποίος στην πραγματικότητα είχε καταρρεύσει από τις εκλογές του 2012 και στη συνέχεια υπήρχε μόνο το φάντασμά του. Για ποιον λόγο ο δικομματισμός είδε καταρρεύσει από το 2012; Διότι από το πρώτο μνημόνιο και ύστερα η ελληνική αστική τάξη απέσυρε κάθε ενδιαφέρον για ένα λειτουργικό δικομματισμό και έβαλε πλήρη για να αποκτήσει την κυβέρνηση των ονείρων της, οικοδομώντας ένα πολιτικό σύστημα με έναν ηγεμόνα και μικρές περιφερειακές δυνάμεις. Για τον ίδιο λόγο, η αστική τάξη ήθελε την πλήρη αστική προσαρμογή του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά δεν τον ήθελε βασικό κυβερνητικό «παίκτη». Οι απαιτήσεις της «πολεμικής δεξιάς» που εκπροσωπεί ο Κυριάκος Μητσοτάκης είναι τέτοιες, ώστε δεν ανεχόταν οποιαδήποτε άλλη λύση πέραν μιας κυβέρνησης που δεν θα είδε κανέναν δισταγμό και περισπασμό, ώστε να κάνει χωρίς καμία έκπτωση όλα όσα έκανε -και πρόκειται να κάνει- η κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη. «Σέρνοντας» πίσω του έναν «στρατό» κόσμου της Αριστεράς και εργατολαϊκών στρωμάτων, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ ήταν «ακατάλληλη» γι' αυτόν τον ρόλο – όσο κι αν προσπάθησε φιλότιμα να πείσει για την καταλληλότητά της... Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν κατάφερε ή «δεν πρόλαβε» να γίνει στην κυριολεξία αστικό κόμμα, παρά τα γενναία βήματα της ηγεσίας του στην κατεύθυνση της σοσιαλδημοκρατικοποίησης και αστικοποίησης, γιατί α) Η αστική τάξη είχε πολύ πιο επιθετικούς στόχους και ανάγκες, β) ο «περίεργος στρατός» κόσμου της Αριστεράς και εργατολαϊκών στρωμάτων που τον ακολουθούσε, χαλούσε την «εικόνα» του και μετρίαζε την ταχύτητα προσαρμογής του.

Το τέλος του δικομματισμού, όμως, έχει άμεσες συνεπαγωγές: α) την επιστροφή σε ένα πολιτικό σύστημα που έχει ηγεμόνα την πιο επιθετική δεξιά του τελευταίου μισού αιώνα, άρα και σε μια νέα ιστορικά μορφή κράτους της Δεξιάς, β) την πορεία για την

πλήρη συνταγματοποίηση του νεοφιλελευθερισμού, έμμεση μέσω της «υγειονομικής ζώνης» που αποκλείει κάθε παρέμβαση και πίεση της Αριστεράς και των κινημάτων στην κεντρική πολιτική σκηνή και το πολιτικό σύστημα και ενδεχομένως άμεση με μια συνταγματική μεταρρύθμιση, γ) τη διόγκωση της άκρας δεξιάς και την ανασυγκρότηση της φασιστικής δεξιάς – το τελευταίο αυτό ως συνέπεια.

Το αποτέλεσμα των εκλογών σηματοδοτούν τέτοιες ιστορικές μετατοπίσεις, και η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ και δευτερευόντως του ΜΕΡΑ25 ήταν σημαντικά προαπαιτούμενα για να συντελεστούν. Από τον δικομματισμό και τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές (στο φάσμα από ήπιες-νεοκείνσιανές μέχρι ακραίες μονεταριστικές) περνάμε στον πολιτικό μονόλιθο ενός πολιτικού συστήματος

Η ήττα και η κρίση του ΣΥΡΙΖΑ

Γιατί μιλάμε για ήττα του ΣΥΡΙΖΑ και γιατί αυτή έχει άμεση συνεπαγωγή μια βαθιά κρίση; Γιατί αφορά ευρύτερα την Αριστερά, το κίνημα, τον ταξικό συσχετισμό, τι θα γίνει με τον κόσμο της Αριστεράς και το εργατολαϊκό κόσμο που συσπειρωνόταν μέχρι τώρα σε αυτόν. Ό,τι χάθηκε από τον Συριζα σε αυτές τις εκλογές δεν κατευθύνθηκε αριστερά και δεν κερδήθηκε από την Αριστερά – παρά μόνο σε πολύ μικρό ποσοστό από το ΚΚΕ. Τον Σεπτέμβριο του 2015 χάθηκε ένα μέρος αυτού του κόσμου προς τη αποχή, το 2019 ένα ακόμη μεγαλύτερο – που ξανά δεν πήγε προς την Αριστερά. Τώρα, το ίδιο. Αν η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ ήταν μόνο ήττα της ηγεσίας του και του κομματικού του μηχανισμού, δεν θα υπήρξε λόγος να μιλάμε για ήττα συνολικά της Αριστεράς.

Δυστυχώς όμως, οι ήττες του ΣΥΡΙΖΑ αποδιάρθρουν και διαλύουν τμήμα τμήμα το κοινωνικό μπλοκ που σχηματίστηκε στη διάρκεια του αντιμνημονιακού αγώνα. Αυτό όμως διαμορφώνει μια συνθήκη περισσότερο ασφυκτική για όλη την Αριστερά και το κίνημα – και αυτό με τη σειρά του δίνει περισσότερο χώρο και ορμή στην κυβέρνηση Μητσοτάκη και σε ό,τι εκπροσωπεί.

Γιατί η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ το βάζει σε διαδικασία βαθιάς κρίσης;

Όχι βέβαια γιατί έχασε την επαφή με την κυβέρνηση. Δεν υπάρχει νόμος που να λέει ότι μια σοσιαλδημοκρατία τύπου θα είναι για πάντα εν αναμονή κυβέρνηση – και μάλιστα σε μια χώρα όπως η Ελλάδα. Το ζήτημα είναι ως και γιατί έχασε ο Συριζα. Το ζήτημα δεν είναι γιατί δεν κέρδισε τη «μεσαία τάξη», αλλά γιατί έχασε μαζικά τα εργατολαϊκά του στηρίγματα, ιδιαίτερα στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη. Οι λόγοι είναι προφανείς:

Πρώτο, γιατί... κοίταζε και απευθυνόταν αλλού: στο πολιτικό κέντρο και στη μεσαία τάξη. Ενώ όμως υπήρχαν συγκυριακοί λόγοι που η «μεσαία τάξη» ψήφισε μαζικά και «μασίφ» τον Μητσοτάκη και δεν μπορούσε να κερδηθεί από τον Σύριζα, δεν ήταν καθόλου αναπότρεπτο να χάσει μαζικά τα εργατολαϊκά του στηρίγματα. Γι' αυτή την απώλεια φταίει αποκλειστικά ο ίδιος και η διαρκής αστικοποίηση-σοσιαλδημοκρατικοποίησή του.

Δεύτερο, γιατί εν ενστερνίστηκε το δόγμα περί «κυβερνώσας Αριστεράς», ότι δηλαδή η Αριστερά μπορεί να είναι μαζική και χρήσιμη μόνο αν διατηρεί το στάτους της κυβερνητικής δύναμης. Όμως, η ιστορία άλλα λέει: Ο ΣΥΡΙΖΑ ξεπετάχτηκε σε μαζικό εκλογικά κόμμα το 2012 και το 2015, όταν επικρατούσαν τα αντισυστημικά και κινηματικά. Και άρχισε να καταρρέει σε δόσεις όταν άρχισε να εγκαταλείπει αυτά του τα χαρακτηριστικά, να στρέφεται προς το κέντρο και να γίνεται κόμμα-καρτέλ. Αυτό είναι θεμελιώδες συμπέρασμα και έχει προφανή συνέπεια: η μόνη σωτηρία και η μόνη διαδικασία αντιστροφής της διαλυτικής δυναμικής μπορεί να είναι μια emphatic στροφή αριστερά, μια επιστροφή στον προ του Ιουλίου 2015 αντισυστημικό του εαυτό. Το γεγονός ότι δεν «επέστρεψε» εκεί από το 2019, με άμεσο αποτέλεσμα το είδος της αντιπολίτευσης στον Μητσοτάκη που (δεν) έκανε, τιμωρήθηκε σκληρά σε αυτές τις εκλογές. Αν δεν το κάνει ούτε ώρα, το δόγμα της «κυβερνώσας Αριστεράς», της στροφής στο πολιτικό και κοινωνικό κέντρο κ.λπ., θα τον αποδιαλύσει.

Τρίτο, γιατί τα δύο προηγούμενα εμπνέονται από μια ρεφορμιστική στρατηγική που δεν μπορεί να συντηρήσει στοιχειωδώς μαζικό ρεφορμιστικό φαινόμενο και οτιδήποτε δεν θα

είναι νέτα σκέτα ΠΑΣΣΟΚ.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι φανερό ότι δεν υπάρχει η παραμικρή πιθανότητα για αριστερή στροφή του ΣΥΡΙΖΑ. Θα συνεχίσει να βράζει στο ζουμί μιας αδιέξοδης κρίσης. Ο κύκλος του 2015 κλείνει χωρίς να ανοίγει –για τον ΣΥΡΙΖΑ μιλώντας– ένα επόμενο.

Η ήττα του ΜΕΡΑ25

Η ήττα του ΜΕΡΑ25 είναι ήττα μιας αριστερής εκδοχής σοσιαλδημοκρατίας, ενός ανέφικτου win-win της εργατικής τάξης και της αστικής τάξης ταυτόχρονα στην Ελλάδα του πιο επιθετικού αστισμού, μιας ασαφούς κοινωνικά και ταξικά απεύθυνσης. Είναι επίσης ήττα μιας προσωποπαγούς και ναρκισσιστικής διαχείρισης όλων αυτών των επιλογών. Αν ο ΣΥΡΙΖΑ μετά το 2019 διέψευσε τη δική του επαγγελία για «επιστροφή» σε κάποιου είδους ριζοσπαστική πολιτική, το ΜΕΡΑ25 διέψευσε τις προσδοκίες για πραγματική γραμμή ρήξης. Ρήξη χωρίς να μιλήσεις καν για κρατικοποίηση του σιδηρόδρομου, για το όργιο καπιταλιστικών κερδών και την καθήλωση του εργατικού εισοδήματος και για την ανάγκη αναδιανομής εις βάρος των κερδών, δεν μπορεί να υπάρξει.

Η «νίκη» του ΚΚΕ και οι πανηγυρισμοί

Το ΚΚΕ πανηγύρισε για νίκη. Σε τι συνίσταται αυτή; Εκλογικά, ανέβασε το ποσοστό του – αλλά από τα χαμηλά στα οποία είχε βυθιστεί επί μία δεκαετία – και μάλιστα μία δεκαετία μαζικών κοινωνικών αγώνων και στη συνέχεια μεγάλων πολιτικών διεργασιών. Το ΚΚΕ πρέπει να αναλογιστεί (αυτό είναι το ουσιαστικό πολιτικό ερώτημα) γιατί δεν κέρδισε παρά πολύ μικρό ποσοστό του κόσμου της Αριστεράς και κυρίως του εργατικού και λαϊκού κόσμου που έφυγε από τον ΣΥΡΙΖΑ. Αν έθετε στον εαυτό του αυτό το ερώτημα, θα αντιλαμβανόταν ότι η ισχυρή εκλογική του νίκη είναι κατ' ουσίαν πολιτική ήττα και μάλιστα δεινή. ΟΙ πανηγυρισμοί πάντως (με καπνογόνα κ.λπ.) σε κάποιες γειτονιές αποδεικνύουν ότι το ΚΚΕ ζει σε δικό του «πλανήτη» και

αδυνατεί να καταλάβει τι έχει συμβεί. Μία και πλέον δεκαετία αποχής από τις πολιτικές διακυβεύσεις μιας εξαιρετικά πλούσιας σε γεγονότα και ευκαιρίες συγκυρίας, έχουν αποτέλεσμα την έλλειψη συναίσθησης για την κλίμακα και τη σημασία των πολιτικών εξελίξεων.

Ηγεμονία Μητσοτάκη, άνοδος ακροδεξιάς, ανασυγκρότηση φασιστών

Η πολιτική ηγεμονία Μητσοτάκη, η άνοδος της ακροδεξιάς, η ανασυγκρότηση των φασιστών μέσω των «Σπαρτιατών» και το αθροιστικό σχεδόν 15% δεξιότερα της πιο δεξιά μετατοπισμένης ΝΔ του τελευταίου μισού αιώνα, είναι σαφές μέτρο των πολύ αρνητικών πολιτικών συσχετισμών που έχουν δημιουργηθεί. Δεν είναι όμως αρκετά για να μιλήσουμε για συνολική συντηρητική στροφή της κοινωνίας αν με αυτό εννοούμε συνολικά ιδεολογικά πρότυπα. Από την άποψη των πολιτικών συσχετισμών υπάρχει σαφέστατα δεξιά στροφή. Σε επίπεδο ιδεολογικό, η πορεία επικράτησης του νεοφιλελευθερισμού από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και η υποχώρηση της Αριστεράς, έχουν μετατοπίσει δεξιά και το συνολικό ιδεολογικό υπόβαθρο της κοινωνίας. Όμως δεν υπάρχει μια αξιόλογη συντηρητική μετατόπιση μετά το 2019 που να εξηγεί τα τωρινά εκλογικά αποτελέσματα. Αντίθετα, είχαμε προδρομικά σημάδια μιας αρχόμενης κρίσης της νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας όπως εκφράστηκε από λιγότερο ή περισσότερο μαζικές κοινωνικές πρακτικές (στο χώρο της νεολαίας, στα Τέμπη κ.λπ.). Ο ΣΥΡΙΖΑ και το ΜΕΡΑ25 έχουν κάθε λόγο να αποστρέφουν το βλέμμα από τις δικές τους ευθύνες για την ήττα τους μιλώντας για «φαινόμενο» που τους ξεπερνάει, αλλά καμιά συντηρητικοποίηση δεν μπορεί να εξηγήσει γιατί έχασαν τη επιρροή τους σε κόσμο της Αριστεράς και σε εργατολαϊκά στρώματα που «κοίταζαν» προς α αριστερά.

Η πολιτική δεξιά στροφή εξηγείται από τις πολιτικές ήττες της Αριστεράς – όχι το αντίστροφο. Όσο για την ιδεολογική, δηλαδή η νεοφιλελεύθερη, στροφή, αυτή είχε ήδη σχεδόν ολοκληρωθεί πολύ πριν τις τωρινές εκλογές. Αυτό δεν σημαίνει ότι η

κατάσταση δεν είναι πολύ δύσκολη και επικίνδυνη. Οι πολιτικές ερμηνείες όμως είναι κρίσιμες, αφού αυτές καθοδηγούν τα επόμενα βήματα. Αν εδώ υπάρχει ένα ιδεολογικό φαινόμενο συντηρητικοποίησης που μας ξεπερνά, για ο οποίο δεν ευθύνεται η Αριστερά και άρα δεν μπορεί να το αντιμετωπίσει, τότε πάμε σε μια λογική όπως-όπως επιβίωσης, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να συσπειρωθούμε με αυτούς ακριβώς που ευθύνονται για τις διαδοχικές ήττες – στο όνομα μάλιστα του ενιαίου μετώπου. Αν όχι, πρέπει να πούμε ενότητα στη δράση, αλλά ταυτόχρονα «Βάρκιζα τέλος», και να εργαστούμε για μια πολιτική ανασυγκρότηση που θα ξεριζώνει τις διαρκείς αιτίες των διαδοχικών ηττών.

Ανταρσία και αντικαπιταλιστική Αριστερά

Από αυτή την άποψη, δεν υπάρχει «σενάριο εργασίας» για την πολιτική ανασυγκρότηση της Αριστεράς πέρα από τη συγκρότηση μαζικής αντικαπιταλιστικής-επαναστατικής αριστεράς. Όλες οι διαχειριστικές, σοσιαλδημοκρατικές ή μισο-σοσιαλδημοκρατικές εκδοχές (ανα)συγκρότησης της Αριστεράς ηττήθηκαν emphaticά και κατ' εξακολούθηση την τελευταία δεκαετία, ενώ το ΚΚΕ συμπεριφέρεται σαν υπερμεγέθης γκρούπα ιδεολογικής προπαγάνδας και σταθερής αποχής από τις πολιτικές διακυβεύσεις, χώρια που είναι ακραία σεχταριστικό απέναντι στην υπόλοιπη Αριστερά και μέσα στο κίνημα. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η Ανταρσία νίκησε ή ότι επιβεβαιώθηκε η ορθότητα της πολιτικής της. Η συγκρότησή της ήταν μια προωθητική στιγμή για την αντικαπιταλιστική Αριστερά, με ευεργετικές επιπτώσεις για τον συντονισμό των δυνάμεών της σε σημαντικούς κοινωνικούς χώρους, αλλά οι αδυναμίες του πολιτικού της σχεδίου την έχουν φανερά καθηλώσει.

Η στιγμή όμως είναι ιστορική, δηλαδή από αυτές που διακρίνονται για το «τέλος εποχής» και τη μαζική ζήτηση για μια συζήτηση προσανατολισμού, όπου ευνοούνται νέα ξεκινήματα. Η αντικαπιταλιστική-επαναστατική αριστερά δεν πρέπει να χάσει κι αυτή την ευκαιρία. Πρέπει να επιδείξει την ωριμότητα να

πάρει πρωτοβουλίες που θα δείξουν σε κόσμο της Αριστεράς και των κινημάτων που «ψάχνεται» ότι μπορεί να κάνει υπερβάσεις και να αποτελέσει το πολιτικό «έδαφος» μιας απάντησης στα αδιέξοδα.

Σε ένα τοπίο απογοήτευσης και γενικής σύγχυσης, πρέπει να αρχίσουμε ξανά από το πρόγραμμα (τι έχουμε να προτείνουμε στον κόσμο) και τη συγκεκριμένη εξειδίκευση της τακτικής του ενιαίου μετώπου. Αν δεν το κάνουμε, η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ και του ΜΕΡΑ25 θα επεκταθεί σύντομα και στα δικά μας μέρη...

Το βαθύ σκότος της Νίκης
Μάριος Αυγουστάτας
σελ. 6

ΚΟΚΚΙΝΟ νήμα

Πλεύση Ελευθερίας:
Εθνικισμός και συγκρωτισμός
με την άκρα δεξιά
Στέλιος Φαζάκης, σελ. 7

Η μεγάλη πολιτική στροφή δεξιά, η άνοδος της άκρας δεξιάς και η επανεμφάνιση των φασιστών στη Βουλή, η βαθιά κρίση του ΣΥΡΙΖΑ και η ανακοπή του ΜΕΡΑ25, η ισχνή εκλογική νίκη του ΚΚΕ, η αντικαπιταλιστική Αριστερά και η Ανταρσύα

Η «επόμενη μέρα» για την Αριστερά

Η εργατική τάξη και η κυβέρνηση Μητσοτάκη

Σ. Χασιόπη - Χρ. Βαγενάς, σελ. 10

1990-’93: Κυβέρνηση Κων/νου Μητσοτάκη, άνοδος και πτώση

Β. Αντίσης, σελ. 14-15

